

İHLAL EDİLEN ANTLAŞMA: YUNANİSTAN'DAKİ TÜRK MÜSLÜMAN AZINLIĞININ YOK SAYILAN HAKLARI - DAILY SABAH - 12.09.2025

Teoman Ertuğrul TULUN

Analyst

Blog No: 22
15.10.2025

Daily Sabah (12 Eylül 2025)

Dr. Teoman Ertuğrul TULUN*

Bu yazı ilk olarak 12 Eylül 2025 tarihinde Daily Sabahta İngilizce olarak yayınlamıştır.

Batı Trakya, Avrupa ve Asya kıtalarının birleştiği, Türkiye ve Bulgaristan sınırında bulunan, Yunanistan'ın tarihi ve coğrafi bir bölgesidir. Bugün Batı Trakya, doğuda Meriç Nehri ile Türkiye'den ayrılmaktadır. Batı Trakya, 14. yüzyılda Osmanlı Türkleri tarafından fethedilmiştir. 1912-13 yıllarında Osmanlı İmparatorluğu'nun tüm Avrupa topraklarını kaybetmesiyle sonuçlanan Birinci Balkan Savaşı'na kadar Osmanlı egemenliği altında kalmıştır. Osmanlı fetihleriyle birlikte, Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden çok sayıda Türk nüfus bu bölgeye getirilmiştir. Sonuç olarak, yüzyıllar boyunca bu bölgede önemli bir Türk nüfusu yaşamıştır.

Hukuki hakların temel kaynağı

Batı Trakya'daki Türk Müslüman azınlığın haklarının temel kaynağı, Lozan Konferansı çerçevesinde imzalanan 1923 Lozan Antlaşması'dır. Konferans, tek bir belge değil, birbiriyle ilişkili ancak ayrı 17 belge ortaya çıkarmıştır. Nihai Senet (Final Act), Konferans'ta hazırlanan 17 belgeyi listelemektedir. İlk belge, "24 Temmuz 1923 tarihinde

imzalanan Barış Antlaşması"dır. Konferansın altıncı belgesi "Yunan ve Türk Nüfuslarının Değişimi Hakkında Sözleşme ve Protokol, 30 Ocak 1923 tarihinde imzalanmıştır" başlığını taşımaktadır,

Nüfus mübadelesi belgesine göre, Yunanistan'da ikamet eden Türk Müslüman nüfus (Batı Trakya'daki Türk nüfusu hariç) ve Türkiye'de ikamet eden Yunan Ortodoks nüfus (İstanbul, Gökçeada ve Bozcaada'dakiler hariç) nüfus mübadelesine tabi tutulmuştur. Bu Sözleşme'nin ikinci maddesine göre, "a) İstanbuldaki Rum nüfusu" ve "b) Batı Trakya'daki Müslüman nüfus" nüfus değişimine dahil edilmemiştir. Bu sözleşmenin "Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile Yunanistan Hükümeti" arasında imzalandığı belirtilmelidir.

Barış Antlaşması'nın üçüncü bölümü "Azınlıkların Korunması" başlığını taşımaktadır. Barış Antlaşması'nın 37 ila 44. maddeleri Türkiye'deki Müslüman olmayan azınlıkların haklarını kapsarken, 45. madde "bu bölümün hükümleriyle Türkiye'deki Müslüman olmayan azınlıklara tanınan haklar, Yunanistan tarafından kendi topraklarındaki Müslüman azınlıklara da benzer şekilde tanınacaktır" hükmünü içermektedir.

Bu maddelerin ayrıntılarına girmeden, temel hakları şu şekilde özetleyebiliriz: din özgürlüğü, dil özgürlüğü, eşit medeni ve siyasi haklar, dini işler ve eğitimde özerklik, herhangi bir hayır kurumu, dini ve sosyal kurum, okul ve diğer eğitim kurumlarını kurma, yönetme ve denetleme hakkı. Bu bağlamda, söz konusu antlaşma maddelerinden ikisini, özellikle eğitim ve dini inançlarla ilgili olanları ayrıntılı olarak ele almak faydalı olacaktır. 41. madde, Yunanistan hükümetine, Türk Müslüman azınlığın önemli bir kısmının yaşadığı kasaba ve bölgelerinde, ilkokullarda Türk çocuklara kendi dillerinde eğitim verilmesini sağlamak için yeterli imkânlar sunma yükümlülüğü getirmektedir. 40. madde, Türk Müslüman azınlığın, kendi masraflarıyla, hayırsever, dini ve sosyal kurumlar ile okullar ve diğer eğitim ve öğretim kurumları kurma, yönetme ve denetleme hakkına ve kendi dillerini kullanma ve kendi dinlerini serbestçe uygulama haklarına sahip olduğunu belirtmektedir.

Türk Müslüman azınlığın hakları

Lozan Antlaşması'ndan önce, 2 Şubat 1830 tarihli Londra Protokolü, 24 Mayıs 1881 tarihli İstanbul Uluslararası Sözleşmesi, 1-14 Kasım 1913 tarihli Atina Antlaşması ve 3 Numaralı Protokol ile aşağıda ayrıntısı açıklanacak olan 10 Ağustos 1920 tarihli Yunanistanla yapılan Sevr Antlaşması gibi Yunanistan'daki Müslüman azınlıklarla ilgili anlaşmalar da yapılmıştır. 1923 Lozan Antlaşması bu anlaşmaları tamamen geçersiz kılmamıştır. Aslında, 10 Ağustos 1923 tarihinde imzalanan Yunistan ile ilgili Sevr Antlaşması, Lozan Konferansı'nda bazı değişiklikler ve ek bir protokol ile birlikte geçerli kabul edilmiştir.

Bu bağlamda, Lozan Konferansı Nihai Senedinde yer alan 17 belgenin on altıncısı, "10 Ağustos 1920 tarihinde Sevr'de Müttefik Devletler ve Yunanistan arasında imzalanan, Yunanistan'daki Azınlıkların Korunmasına İlişkin Antlaşma ile ilgili olarak 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Protokol"dür. Azınlıkların Korunmasına ilişkin söz konusu antlaşmanın 14. maddesinin, Yunanistan'a Müslümanlara ait camileri, mezarlıkları, diğer Müslüman dini kurumları ve vakıfları korumakla ilgili yükümlülükler getirdiğini kısaca belirtmek gerekir.

Öte yandan, Yunanistan ile Osmanlı İmparatorluğu arasında 1913 yılında imzalanan Atina Antlaşması'nın 11. maddesi, Batı Trakya'daki Müslüman Türk azınlık için temel hükümler içermektedir. Bu maddeye göre, Müslümanlar özgürlük ve dinlerini açıkça uygulama hakkına sahiptir ve mevcut veya gelecekteki Müslüman toplulukların özerkliğine veya hiyerarşik örgütlenmesine veya fonlarının veya mülklerinin yönetimine hiçbir şekilde müdahale edilemez. Ayrıca, söz konusu madde "Her müftü, kendi seçim bölgesindeki Müslüman seçmenler tarafından seçilecektir" hükmünü içermektedir.

Yunanistan'ın Süregelen İhlalleri

Anlaşma yükümlülüklerine rağmen Yunanistan, Batı Trakya'daki Türk Müslüman azınlığın çeşitli haklarını pervasızca ve sürekli olarak ihlal ederek, azınlığın haklarını tam olarak kullanmalarını engellemiştir.

Önemli bir anlaşmazlık noktası, Yunanistan'ın azınlığın Türk kimliğini tanımayı reddetmesidir. Yunanistan, Lozan Barış Antlaşması'nda "Müslüman azınlık" ifadesi yer aldığı için Batı Trakya'daki Türk azınlığın etnik kimliğini reddetmektedir. Ancak, Türkiye ile Yunanistan arasında 1923 yılında imzalanan Türk ve Yunan nüfus mübadelesi sözleşmesi ve protokolünde açıkça Türkler ve Yunanlılardan bahsedilmektedir. Ayrıca, Yunanistan geçmişte azınlığın "Türk" olarak anılmasını zorunlu kılmış ve azınlık okulları da "Türk okulları" olarak adlandırılmıştır.

Eğitim hakları da aşamalar halinde zayıflatılmıştır. Yunanistan, bu bağlamda,kemer sıkma önlemleri ve azalan öğrenci sayısını gerekçe göstererek Türk azınlığın eğitime erişimini kademeli olarak kısıtlamıştır. Nitekim, Yunan makamları Ağustos 2025'te eskilerine ilaveten yine bazı Türk azınlık ilkokullarını kapatmıştır.

Dini özgürlükler, özellikle müftü atamaları, önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Lozan Antlaşması ve 1913 Atina Antlaşması, Türk azınlığa hükümet müdahalesi olmaksızın dini işlerini düzenleme ve yürütme hakkını garanti altına almıştır. Ancak Yunan hükümeti, yıllardır doğrudan müftüler atamış ve cemaat tarafından seçilenleri tanımayı reddetmiştir. Seçilen müftüler hâlen Yunan hükümeti tarafından tanınmamaktadır. Seçilen müftüler, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne dava açmış ve Mahkeme, Yunanistan aleyhine birçok kez karar vermiştir. Ancak Yunan hükümeti, mahkemenin kararlarını uygulamaktan sürekli olarak kaçınmıştır.

Ne Yapılmalı?

1832 yılında İngiltere, Fransa ve Rusya tarafından Londra Konferansı'nda resmi olarak kurulup ilan edilene kadar Yunanistan diye bir ülke yoktu. O döneme kadar, bugünkü Yunanistan'ın yanı sıra Anadolu, Balkanlar ve Rusya'da yaşayan, Osmanlı İmparatorluğu'nda Rum/Roma olarak anılan, Yunanca konuşan Ortodoks Yunanlılar vardı.

Bu halk, üç buçuk asırdan fazla bir süre Osmanlı-Türk egemenliği altında yaşamıştır. Yunan toplumsal hafızasında Osmanlı İmparatorluğu hala sıklıkla "Türk Osmanlı İmparatorluğu" olarak anılır ve "Türk" terimi hâlâ tarihsel bir hükümdar düşüncesini çağrıştırmaktadır. "Türk, Yunan'ın düşmanıdır" düşüncesi Yunan toplumunda hala yaygınlığını korumaktadır.

Bu bağlamda, Yunanistan'ın Batı Trakya'daki Türk azınlığa yönelik uzun süredir devam eden ayrımcı uygulamaları, dışlayıcı ve asimilasyoncu politikalarındaki tarihsel bir sürekliliği yansıtmaktadır. Bu uygulamalar, Yunanistan'daki yaygın toplumsal görüşlerle büyük ölçüde örtüşmekte olup yakın gelecekte değişmeleri olası değildir.

Bu köklü ve saplantılı düşmanlık göz önüne alındığında, Batı Trakya'daki Türk azınlığın antlaşma haklarının herhangi bir şekilde ihlali diplomatik kanallardan açıkça reddedilmeli ve bu ihlaller kamuoyu önünde belgelenmelidir. Lozan Barış Antlaşması'nın başlıca taraflarından biri olan Türkiye, bu ihlallere karşı mücadele etmeye devam etmeli ve Yunanistan'ın azınlığa yönelik ayrımcı uygulamalarıını normalleştirmesini engellemelidir.

Yazar hakkında :

Teoman Ertuğrul Tulun , Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) analisttir. Dr. Teoman Ertuğrul Tulun, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi doktorasını Ankara İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde tamamladı. Avrupa Birliği Çalışmaları, Küreselleşme, Yabancı Düşmanlığı, Nefret Söylemi Çalışmaları ve Uluslararası İlişkiler *alanlarında çalışmalar yapmaktadır.*

Atıfta bulunmak için: TULUN, Teoman Ertuğrul. 2026. "İHLAL EDİLEN ANTLAŞMA: YUNANİSTAN'DAKİ TÜRK MÜSLÜMAN AZINLIĞININ YOK SAYILAN HAKLARI - DAILY SABAH - 12.09.2025." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Blog No.2025 / 22. Ekim 15. Erişim Kasım 20, 2026. https://www.avim.org.tr/Blog/IHLAL-EDILEN-ANTLASMA-YUNANISTAN-DAKI-TURK-MUSLUMAN-AZINLIGININ-YOK-SAYILAN-HAKLARI-DAILY-SABAH-12-09-2025

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır